

KL

EMNE

EN ALMEN SKOLE FOR ALLE BØRN

**Inspiration fra to kommuner i Norge – Lillehammer- og Eidskog
Kommuner**

Indholdsfortegnelse

<u>Indledning</u>	3
<u>Alle børn i den almene undervisning</u>	4
<u>"Vi-kultur"</u>	5
<u>Udviklingen af kvaliteten af det almenpædagogiske</u>	7
<u>Støttestrukturer på skolen</u>	9
<u>Overgang fra dagtilbud til skole</u>	10
<u>Forudsætninger for den tidlige indsats</u>	10
<u>Forældrene og andre parters perspektiver</u>	11
<u>Kompetenceudvikling</u>	11
<u>Økonomi</u>	11
<u>Afslutning</u>	13

Indledning

Er det muligt at have en skole som reelt er et inkluderende fællesskab for alle børn, og hvor ingen segregeres til specialtilbud?

De danske kommuner og skoler er udfordret af, at en større og større andel af børn og unge segregeres fra det almene tilbud. Det har store økonomiske konsekvenser for kommunerne, og det trækker ressourcer fra almenområdet. Det betyder, at kommuner og skoler oplever et økonomisk pres og derved har svært ved at lave god undervisning af høj kvalitet for alle børn uanset behov. Det igangsætter en negativ spiral, hvor flere børn segregeres, hvilket koster kommunerne flere penge, hvilket igen giver ringere muligheder for at lave god almen undervisning.

Professor Thomas Nordahl har gennem årene ihærdigt talt for, at det er muligt at gøre det på en anden måde, hvis det almene prioriteres og ressourcerne derved kommer alle børn til gode. Thomas Nordahl har specifikt peget på to kommuner – Eidskog og Lillehammer i Norge som gode eksempler til læring, fx på KL's Børn & Unge Topmøde i januar 2023. Kommunerne har ingen specialtilbud, og børn med særlige behov mødes med deres behov i den almene klasse. Derefter har en lang række af danske kommuner kontaktet forvaltningen i Lillehammer kommune for at få etableret et kommune-/skolebesøg. Interessen har haft et omfang så Lillehammer har været nødt til at afvise besøg, for at få tid til at drive og udvikle deres skole.

En inkluderende og demokratisk samfunn kan kun realiseres om skoler og barnehager fungerer som inkluderende og demokratiske institutioner

I september 2023 tog medarbejdere fra KL's sekretariat på besøg i Lillehammer kommune og Eidskog kommune, da begge kommuner er kendetegnet ved, at alle børn går i den almene skole. Formålet med besøget var at få et billede af arbejdet i de to kommuner med henblik på at oversætte erfaringerne til en dansk kontekst. Dette lille skriv, giver et indblik i vores indtryk til inspiration til danske kommuner og skoler.

Norge er generelt udfordret af de samme tendenser, som vi ser i Danmark. Flere og flere børn har særlige behov og diagnoser, flere har et højt fravær og flere forlader skolen uden tilstrækkelige skolefærdigheder m.v., og samtidig ser man også norske kommuner, som har en segregeringsgrad på niveau med Danmark.

Lillehammer og Eidskog kommuner er således ikke repræsentative for den samlede tilgang til den inkluderende skole i Norge. Baggrunden er langsigtede kommunale målsætninger, og det har krævet en masse beslutninger, prioriteringer, kompetenceudvikling og tid til fælles drøftelser at nå dertil. Begge kommuner har været i gang i over ti år, og det har involveret alle medarbejdere i dagtilbud, skoler og i forvaltningen.

NB. Bokse og PowerPoint er på norsk.

Alle børn i den almene undervisning

I de to kommuner er alle børn inkluderet i den almene skole, det er fx også børn med multiple funktionsnedsættelser og elever med Downs. Deres behov bliver imødekommet via både almen- og specialpædagogik, hvor udgangspunktet er, at specialpædagogik er god pædagogik for alle børn samt fysiske rammer og brede forståelser for læreplaner, hvor progression er centralt fremfor mål.

Jf. lovgivningen i Norge har elever som ikke får eller kan få et tilfredsstillende udbytte af den almindelige undervisning ret til specialundervisning. Det er skolen/ejeren af skolen som afgør, hvorvidt eleverne har ret til specialundervisning. Dette sker i samarbejde med PPR.

”Det vigtigste grepet vi kan ta for å fremme og styrke en inkluderende praksis er at forbedre kvaliteten på det ordinære, allmennpedagogiske tilbudet”

I Lillehammer har man taget en bevidst beslutning om at gå bort fra specialundervisning i segregerede tilbud. Begrundelsen har været, at alle børn har ret til at være en del af fællesskabet og ud fra en teori om, at det er bedre at investere i alle børn

frem for få. Deres erfaring er, at det profiterer alle grupper af børn mest ved. I Lillehammer er det 3,8 procent af eleverne, som får en eller anden form for specialundervisningstilbud, men det foregår i den almene undervisning. Det nationale niveau i Norge er 7 procent.

De to kommuners kritiske blik på specialundervisningen skyldes, at søgelyset i for høj grad rettes mod det enkelte barn og de vanskeligheder og problemer barnet har. Samtidig er der et manglende fokus på de muligheder, som ligger i at forbedre den almene undervisning og den pædagogiske praksis.

”Hvis specialtilbuddene er der, skaber man et system der tilskynder til eksklusion – så har visionen med inklusion det svært”.
PPR-chef i Lillehammer

Hvordan ivareta alle barn i et inkluderende fellesskap?

- Utvikle kvaliteten på det allmennpedagogiske innholdet i barnehage og skole, i samarbeid med støttesystemet
- Tidlig innsats:
Barn og unge i barnehage og skole skal få nødvendig hjelp og støtte så snart de møter utfordringer med faglig, sosial og språklig læring eller andre utfordringer i læringsmiljøet
- Systematikk:
Den enkelte barnehage og skole må ha et system for det generelle

”Vi-kultur”

Der er i udgangspunktet en anden måde at styre skolen på både lokalt og nationalt i de to kommuner. Der er en høj autonomi på skolerne kombineret med en forvaltning, som er helt tæt på.

Der er en meget tydelige ”vi-kultur” både på skole- og kommuneniveau, hvor der er en høj grad af samstemthed, og det forventes, at alle ansatte tager aktivt del i at udvikle skole. Det er en kultur baseret på tillid og prioritering og tid til fælles refleksion over egen- og fælles praksis.

En forudsætning for at det kan lade sig gøre er, at rammerne for skoledagen muliggør, at alle medarbejdere kan mødes i forskellige fora fx årgangs- og helseteams. Der prioriteres mødetid til de fagprofessionelle i forhold til at finde frem til fælles løsninger. Fx kommer ”vi-kulturen” også til udtryk via tydelige fælles regler for håndtering af skoledagen, således eleverne møder den samme skole og de samme forventninger fra lærer til lærer.

” Kultur for læring, blev tvunget frem. Det tager tid – men nu glæder vi os at sidde diskutere faglige spørgsmål sammen. Det har givet resultater og det motiverer”

Lærer på Skotterud skole

På Skotterud Skole i Eidskog kommune har man været igennem en proces for at skabe det gode professionelle samarbejde. Man har haft fokus på, at alle er der for hinanden, og at gode relationer mellem de ansatte er vigtig. Der er skabt stor tryghed i personalegruppen, hvor det bliver understreget, at alle roller og funktioner er lige vigtige, og alle er involveret i skoleudvikling.

Utvikling i personalgruppa

Faglig utvikling

- Felles mål og forståelse – samhandling for å komme frem til gode tiltak, både på individnivå og systemnivå.
- Åpenhet for å diskutere fag – også da ting er utfordrende og krevende.
- Profesjonsfellesskap – hvordan kan vi som kollegie løse utfordringer.
- Kunnskapstørste – vil lære og utvikle seg, interessert i forskning – dette spres i personalgruppa via fagsamarbeid.

Sosial utvikling

- Relasjonsbygging.
- Trygghet.
- Åpenhet – delingskultur.
- Alle er like viktige.

PPR som refleksionspartner

Den høje grad af ligeværd i fagligheder er et godt udgangspunkt for det tværfaglige samarbejde. Fx kalder psykologen sig for refleksionspartner og ikke for ekspert.

Forvaltningens rolle i samarbejdet med skolerne

Der er mellem skoler og forvaltning en fælles forståelse af kerneopgaven, og et godt kendskab til hinanden for at kunne spørge til råds, dele eksempler på god praksis og kompetenceudvikling. Forvaltningen/skolechefens rolle kan betragtes som en del af den fælles opgaveløsning, hvor forvaltningen bidrager med at understøtte skolerne i deres udvikling. Ledermøder mellem forvaltningen og skolen afholdes med fokus på, hvordan man understøtter kvaliteten i undervisningen bedst muligt – herunder fælles refleksion, faglig sparring og sammenligning af data.

Forudsætningen er ifølge skolechefen, at der er kapacitet på kommuneniveau til at kunne understøtte skolerne, samt at forvaltningen er afhængig af indspil fra praksis for at kunne styre godt og kundskabsbaseret.

Mål for uddannelsesløpet i Lillehammer:

Mål barnehage: Alle barn skal oppleve omsorg, lek, læring og danning gjennom ansatte som støtter barns nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær

Mål skole: Alle elever skal bli møtt med realistiske læringsmål. Opplæringen i de grunnleggende ferdighetene skal styrkes.

Alle barn og elever skal oppleve et trygt, godt og inkluderende barnehage- og skolemiljø. Miljøet skal preges av mestring og motivasjon.

Barnehagene og skolene skal utvikles som kollektivt orienterte, lærende organisasjoner.

Alle mål vi setter oss skal ha BARNET og BARNETS BESTE i fokus

Et fælles syn på kerneopgaven der understøtter det tværfaglige arbejde

”Vi-kulturen” kommer i høj grad også til udtryk ved, at der er fælles forståelse af kerneopgaven og sprog på tværs af sundhed-, social- og skoleområde. Alle er optaget af at se på børn i deres kontekst (system-fokus: det ydre og konteksten) og forstå børns problemer i lyset heraf og ikke som bærere af individuelle problemstillinger. Alle taler om, at løsninger skal findes i det almene. Dette skal ses i modsætning til at et individfokus forstærkes af begreber fra sundhedsområdet som behandling og diagnoser.

Betingelser for inkludering

- Barnehagen og skolen bør utvikle felleskapet og det felles menneskelige og slik gi plass til alle.
- Vi bør være mer opptatt av hva vi har felles og mindre opptatt av forskjeller, ulikheter, vansker og diagnoser.
- Selv om vi er forskjellige har vi alle behov for anerkjennelse, vennskap, mestring o.l.
- Dette betinger at ledere, lærere og pedagoger har tillit til at alle barn og unge har mulighet til å utvikle seg til noe mer enn det genetiske forutsetninger og ytre levekår tilsier.

Udviklingen af kvaliteten af det almenpædagogiske

Undervisningen er kendetegnet ved, at den tilrettelægges fleksibelt med holddannelse, flere lærere og andre professionelle i klassen, mere praktisk skole og meget udeundervisning, således at det understøtter de konkrete børn, der er i klassen. Samtidig er der fokus på de professionelle relationer til eleverne. Elever med særlige behov undervises dog også nogle gange i en form for mellemform, men det foregår på skolen.

Læreplaner der understøtter varieret og særligt tilrettelagt undervisning

”Læreplanen giver handlingsrum for inkluderende læringsmiljø i ordinær undervisning”

Undervisningens form og indhold er også varieret og tilpasses de konkrete børn, og her refereres der til de norske læreplaner, som giver et mere fleksibelt udgangspunkt sammenlignet med de detaljerede danske læringsmål.

Alle børn får ikke den samme undervisning. De får den undervisning, som det pædagogiske personale vurderer, at de har behov for.

Kortlægning og opfølgning på elevernes behov

Der arbejdes systematisk med kortlægning og opfølgning på elevernes behov, og det

understøttes af en tæt faglig ledelse. Data om eleverne anvendes således i høj grad i det pædagogiske arbejde på en tillidsbaseret måde og spiller ikke nogen rolle i forhold til en national tilsynsoptik.

Tidlig læseindsats

Der er et massivt fokus på den tidlige læseindlæring, som anses som helt central for et godt skoleforløb. Med tidlig indsats menes, at man sætter ind med tiltag for børn med vanskeligheder fra 1. - 2. klasse. Skolerne har prioriteret at have fokus på læseindlæring for alle børn, og det er dermed et udtryk for prioritering af indhold i undervisningen. I Lillehammer har man over de sidste seks år haft en markant udvikling, så der nu i 2022/2023 ikke er dårlige læsere blandt 5. klasses elever, heller ikke blandt elever som er disponeret for ordblindhed. Det er resultater, som også er bemærkelsesværdige i Norge. For seks år siden var kommunens læseresultater helt gennemsnitlige, men nu ligger de helt i top.

Lillehammer kommune har samlet en lang række værktøjer herunder også test, som understøtter læseindsatsen på skolerne. Fx giver klassestørrelsen på 14 -19 elever mulighed for vejledt højtlesning samt læsevejlederen kan være med i klassen.

Faglighed og fællesskabende didaktikker

Der er fra skolens side både fokus på faglighed og fællesskabende didaktikker. Arbejdet med fællesskabet og elevernes sociale kompetencer foregår både i undervisningen og i alle andre aktiviteter i skolens regi fx i frikvartererne.

Der er i Lillehammer et særligt forløb for hvert skoleår, hvor eleverne arbejder med deres sociale kompetencer ud fra forskellige temaer, fx på 1. trin handler det om at høre til, på 2. trin omsorg, 3. trin respekt, 4. trin mangfoldighed, 5. trin ligeværd, 6. trin anerkendelse og 7. trin solidaritet.

De forbedrede læseresultater

I dette nyhedsindslag, samt de to artikler, man se og læse hvordan de forbedrede læseresultater også vækker opmærksomhed i Norge:

https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/202301/NNFA190111_23/

[Dagsrevyen – 11. januar · Innrømmer vanskeligheter – NRK TV](#)

Se denne artikel: [Professor Thomas Nordahl mener skoler driver spesialundervisning som for 20–30 år siden – NRK Oslo og Viken – Lokale nyheter, TV og radio](#) og [Lillehammer, Lesing | Slik ble Lillehammer-barna blant de beste i landet på lesing \(gd.no\)](#)

Relationerne mellem lærere og elever

De gode relationer handler ikke kun om elevernes indbyrdes forhold, men der er også fokus på forholdet mellem lærere og elever. Fx arbejder man med et kortlægningsværktøj for de professionelle, hvor lærere og andre pædagogiske medarbejdere gennemgår deres relationer til de enkelte elever. Dette leder til professionelle samtaler om elever i periferien af fællesskabet samt lærernes handlemuligheder for at skabe relationer til det enkelte barn.

Støttestrukturer på skolen

I de to besøgte kommuner har man en støttesystemet bestående af både interne og eksterne ressorcepersoner.

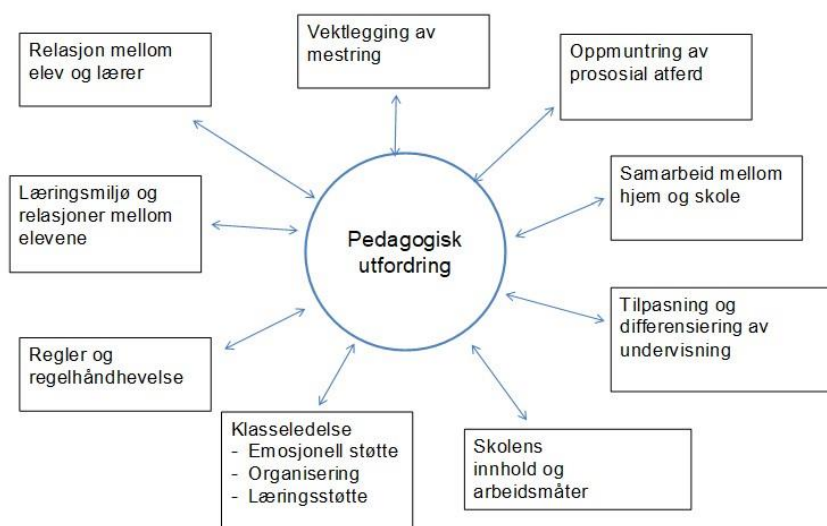
Fx har man i Lillehammer det, som man kalder et lav-tærskel-team, som fagligt er bredt sammensat af en sociallærer, en sundhedssygeplejersker og PPR. De har som tidligere beskrevet et fælles syn på kerneopgaven, der understøtter det tværfaglige arbejde, og hvor alle sigter mod at understøtte og finde løsninger i det almene. Fælles for PPR begge steder var en gennemgående forståelse af, at lærerne er eksperter i undervisning, og PPR er refleksionspartner.

PPR har fokus på de pædagogiske udfordringer på skolen

PPR arbejder helt inde i klassen sammen med lærerne for at understøtte både enkeltbørn og fællesskabet. Dette er understøttet af lovgivningen i Norge. På Skotterud Skole i Eidskog arbejder PPR-konsulenten på skolen to dage om ugen. Hendes primære opgave beskrev hun som refleksionspartner for lærerne i forhold til deres muligheder for at lave undervisning. Derfor var hun det meste af tiden med helt inde i klassen, og det giver legitimitet blandt lærerne og helt centralt, at hun kender til det at undervise og have forståelse for det at stå i en klasse. Derudover bidrog hun med at lave systemer gennem sociogrammer, årshjul m.m. Også i Lillehammer har man haft en bevægelse fra flere individuelle PPR-vurderinger, som der var en oplevelse af, at de ikke blev læst og brugt. Nu bruges ressourcen bedre på sparring i klassen og på den enkelte skole på baggrund af en pædagogisk analyse, hvor der er fokus på faktorer i skolen, som kan påvirke pædagogiske udfordringer og/eller adfærd:

PEDAGOGISK ANALYSE

Faktorer i skolen som kan påvirke pædagogiske udfordringer/adfærd
(en faktor som med stor sannsynlighet har sammenheng med utfordringer i pedagogisk praksis, ikke årsak – virkning)
Lage tiltak som skal motvirke de opprettholdende faktorene. Hvilke tiltak får vi gjort noe med?

Medarbejderne i det norske PPR er generelt ikke uddannede psykologer, men ofte pædagogisk uddannede med supplerende uddannelse og kompetencer i klasseledelse.

Samtidig er der ansat psykologer i kommunes mentale sundhedshelse, som arbejder fleksibelt med indsatser, som også kan gå ind i skolen.

Overgang fra dagtilbud til skole

Der arbejdes med tidlig indsats og sammenhæng mellem dagtilbud og skole. Et element heri er ”begynderopplæring”, som tidsmæssigt strækker sig fra dagtilbud til de første fire skoleår, dvs. indskolingen og hvor der er en kontinuitet i pædagogikken og metodevalget. Der er lagt stor energi i at dagtilbud og skoler i fællesskab udvikles som kollektivt orienterede lærende organisationer. Den norske lovgivning understøtter dette tætte samarbejde, hvor dagtilbud og skoler har en gensidig pligt til at samarbejde for at skabe kontinuitet for børn i overgangen.

Der arbejdes i Lillehammer med overgangslærere, som er tilknyttet dagtilbud som en del af grundbemandingen fra januar til juli. I denne periode forudsættes det, at de arbejder med de ældste børn i børnehaven. Fra august til og med december er overgangslærerne tilknyttet skolen. I denne periode forudsættes det, at de arbejder med de yngste i skolen, de børn de har ført over fra dagtilbuddet.

Forudsætninger for den tidlige indsats

Der er kun en overgang, og ikke nogen form for forårs-SFO. For at sikre den gode skolestart, prioriterer skolerne højere grundbemanding i indskolingen. Der er små klasser af 14 til 19 elever og indtil 5. klasse kører de med få-lærer-princip. Fra 5. klasse bliver der koblet faglærere på.

Endvidere er der ingen skoleudsættelse, hvilket er fastlagt i en stram lovgivning. Det er således skolen, som skal være børne-parat, og problematikken håndteres pædagogisk. Skolestart er seks år.

Tidlig innsats

Settes tiltak inn for barn med språkvansker i første til andreklasse så kan 80 % komme opp på et godt nivå.

Om du venter til 5. klasse er det bare 15-20 %

Kilde: Høien, T., og Lundberg, I. (2012).
Dysleksi. Fra teori til praksis (5. utg.).
Oslo. Gyldendal Akademisk, s. 249.

TIDLIG INNSATS

Barn og unge i barnehage og skole skal få nødvendig hjelp og støtte så snart de møter utfordringer med faglig, sosial og språklig læring eller andre utfordringer i læringsmiljøet

Denne formen for tidlig innsats skal iverksettes både i barnehagen og grunnskolen, og den er særlig viktig tidlig i utdanningsløpet.

Det innebærer at den enkelte skole og barnehage har et system for når og hvordan denne innsatsen skal iverksettes.

Tidlig innsats skal være målrettet og direkte knyttet til de læringsmessige utfordringer barn og unge har.

Forutsetninger for å lykkes med tiltak som skal sikre god sammenheng fra barnehage til skole:

- Prosess, ikke hendelse
- Transparens
- Kontinuitet i pedagogikk og metodevalg i overgang barnehage-skole
- Relasjoner (samarbeid/partnerskap)
- Hybrid pedagogikk
- Tiltak med positiv innvirkning på barns overgang fra barnehage til skole.

[Kilde: En systematisk kunnskapsoversikt \(Kunnskapssenter for utdanning\)](#)

Forældrene og andre parthers perspektiver

Den gode dialog med forældre er en forudsætning, og det tætte skole-hjemsamarbejde prioriteres højt i begge kommuner.

Børns stemmer tages alvorligt og forældres stemmer inddrages systematisk, hvilket tager presset væk fra rettighedstænkning. De er meget opmærksomme på, at forældreopbakning er en forudsætning for at kunne lykkes med ambitionen om, at alle børn skal gå i den almene skole. De har en tilgang, hvor de undrer sig sammen med forældrene. Det tager tid at bygge den tillid op.

Der er endvidere stort fokus på skolefravær, og der er en systematisk indsats på tværs af alle skoler i kommunen for at gribe tidligt ind. Der er en omsorgstelefon på skolen som hurtigt kontakter familien ved skolefravær og andet.

Kompetenceudvikling

Der har været fælles indsats for kompetenceudvikling på området, hvor professionshøjskolerne har arbejdet tæt sammen med kommunerne. Samtidig beskriver PPR, at deres rolle i høj grad består i at kompetenceudvikle lærerne løbende igennem deres rolle som refleksionspartnere. De bidrager til systematisk tilgang og metode til at forstå praksis og de udfordringer, som man støder på som lærer. Det professionelle ansvar skal forstås i en cirkulær bevægelse, hvor man ud fra hypoteser afprøver og udvikler sin professionelle rolle samt bliver tryk ved at stå i usikkerheden.

Økonomi

Dette afsnit er afgrænset til at handle om økonomien i Lillehammer Kommune. Spørgsmålet er, om inklusionen i Lillehammer Kommune hænger sammen med bedre økonomiske rammer og om forudsætningen for en dansk transition mod højere inklusion forudsætter større økonomi? KL har i samarbejde med Lillehammer Kommune opgjort centrale nøgletal og økonomi for hhv. Lillehammer og Danmark. Konklusionen er tydelig; Danmark bruger flere penge pr. elev end Lillehammer Kommune.

Tabel 1 viser en lang række centrale nøgletal og en række tendenser er interessante:

- Danmark har færre elever pr. ansat,
- Danmark har dog færre uddannede lærere pr. elev
- Danmark har markant flere ansatte pr. leder
- Danmark har færre elever pr. ansat i PPR
- Danmark har en markant højere andel elever i privat- og frie grundskoler
- Danmark har markant flere segregerede elever

Helt centralt står dog, at Danmark samlet set bruger markant flere ressourcer pr. elev end Lillehammer Kommune. Således bruger Lillehammer Kommune ca. 90.600 kr. pr. elev mod 103.200 kr. pr. elev i Danmark. Danmark bruger ligeledes flere ressourcer pr. elev end Norges gennemsnit på 100.100 kr. Hertil bemærket, at Lillehammer Kommune socioøkonomisk er en forholdsvis gennemsnitlig kommune i Norge.

Lillehammer anvender desuden primært midlerne i det almene undervisningsmiljø mens Danmark bruger ca. 26,6 pct. af de samlede skoleudgifter på specialundervisningsområdet.

Komparative analyser på tværs af landegrænser skal fortolkes med et betydeligt forbehold, da en lang række datamæssige og strukturelle elementer kan være forskellige. Dog er det vurderingen, at Danmark, Lillehammer Kommune og Norge ikke har markante forskelle og at nedenstående nøgletal derfor kan anvendes til sammenligning.

Tabel 1: Sammenligning af nøgletal

	Lillehammer	Norge	Danmark
Antal elever pr. uddannet lærer	10,7	9,8	11,0
Antal elever pr. ansat	8,1	6,9	6,5
Antal elever pr. PPR-ansat	249,6	271,8	219,4
Antal elever pr. skole	314,9	232,4	392
Antal elever pr. leder	14,6	16,2	18,6
Fravær pr. ansat	7,0	NA	8,4
Andel elever i privat/friskoler	6,9	4,7	18,7
Andel med sen skolestart	1,1	NA	5,2
<i>Undervisningstid pr. årsværk</i>	Der findes ikke et eksakt tal, men dialog indikerer forholdsvis ens praksis		
<i>Skoledagens varighed</i>			
1. -3. klassesetrin	25,0	25,0	27 ¾*
4. trinn	26,0	26,0	33*
5.-7. trinn	28,0	28,0	33*
8. trinn	30,0	30,0	35*
9.-10. trinn	31,0	31,0	35*
<i>Samlede omkostninger</i>			
Netoodriftsudgifter til skole pr. elev, 1000 kr. 24-pl, DKK	94,4	104,3	107,5

Note*: Skoledagens længde er fastlagt i folkeskolelovens §14 b, men siden 2020 har der været mulighed for lokal afkortning af skoledagen, med henvisning til forskellige bestemmelser, hvor fx understøttende undervisning kan konverteres til lærerordninger. Mange kommunalbestyrelser, har givet skoler mulighed for at forkorte skoledagen.

Note: Personaletal er afgrænset til de pågældende personalekategorier og afgrænset til det relevante funktionsområde. De øvrige nøgletal følger gense afgrænsninger.

Afslutning

Som afslutning præsenterer vi denne slide fra Skotterud Skole, som fint viser, at der er tale om en skole og et skolesystem i fortsat proces.

Er vi i mål?

- Nei - vi er ikke i mål!
- Vi har gjennom hele prosessen tillat oss å være kritiske - og undrende, og hatt åpenhet for at vi fortsatt har mye å jobbe med.
- Vi tror denne åpenheten rundt at det er lov å gjøre feil - og at det ikke forventes at alle skal mestre alt, alltid har vært med å skape trygghet i personalet.
- Ved Skotterud skole er det lov å innrømme feil, være sliten og trenge en «timeout» - det er lov å være menneske!

Denne opsamling af indtryk fra besøg i to norske kommuner kommer ikke omkring alt, hvad der kunne være interessant og relevant at vide – på den måde er vi heller ikke i mål. Men det er vores håb, at dette lille indblik fra to kommuner i et naboland, har kunne give lidt inspiration til at vende blikke mod egen praksis i kommuner og skoler, og starte en samtale om, hvordan man kan bevæge sig mod **en almen skole for alle børn**.